11/03/2019

“Το μεγαλύτερο μνημείο που έχουμε είναι η γλώσσα μας, το στοιχείο που μας προσδιορίζει”

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Ο καθηγητής και διευθυντής του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης μας μιλά για την έκθεση «Κρήτη. Αναδυόμενες πόλεις: Άπτερα — Ελεύθερνα — Κνωσός. Τρεις αρχαίες πόλεις ζωντανεύουν» που θα διαρκέσει ως και τις 30 Απριλίου.
Από την «εκατόμπολιν» Κρήτη του Ομήρου, η έκθεση εστιάζει σε τρεις σημαντικές πόλεις με βάση τα κοινά τους χαρακτηριστικά: τη δημιουργία τους, την ακμή, την παρακμή, την καταστροφή, την εγκατάλειψη και τον «θάνατό» τους, τη λήθη.

Πρόκειται για πόλεις με ιστορία αιώνων, που εγκαταλείφθηκαν και ξεχάστηκαν αλλά και για τρία απτά παραδείγματα για τον τρόπο ανασκαφής και αποκάλυψής τους, για τις διαφορετικές ή παρόμοιες προσεγγίσεις ανάδυσής τους.
Είναι η πρώτη φορά που τόσα πολλά αρχαία αντικείμενα, προφυλαγμένα και διατηρημένα στις αποθήκες Εφορειών Αρχαιοτήτων και στις προθήκες Μουσείων

της Κρήτης, φεύγουν από τον γενέθλιο χώρο, για μια περιοδική έκθεση στην Αθήνα. Η έκθεση περιλαμβάνει 500 περίπου αρχαιότητες από παλαιές και νέες ανασκαφές, ευρήματα κάθε είδους που χρονολογούνται από τα νεολιθικά (7η-6η χιλιετία π.Χ.) έως και τα βυζαντινά χρόνια (8ος αιώνας μ.Χ.) και βγαίνουν, τα περισσότερα, για πρώτη φορά στο φως: αγάλματα, ανάγλυφα, ειδώλια, επιγραφές, αγγεία, όπλα, εργαλεία, κοσμήματα, νομίσματα και άλλα έργα, από διαφορετικά υλικά: λίθο, μάρμαρο, ασβεστόλιθο, πηλό, μέταλλο (χαλκό, σίδηρο, άργυρο, χρυσό), φαγεντιανή, γυαλί, ελεφαντόδοτο, ημιπολύτιμους λίθους.

Για όλα αυτά αρμόδιος όμως να μας μιλήσει και να μας περιγράψει πως στο κέντρο της Αθήνας ζωντανεύουν η Άπτερα , η Ελεύθερνα και η Κνωσός είναι ο καθηγητής και διευθυντής του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, Νίκος Σταμπολίδης που μάλιστα ήταν και ο υπεύθυνος για την ανασκαφή της μεσαίας, κάνοντας και τη μελέτη για το μουσείο της περιοχής.

Ποια είναι το ένα ξεχωριστό χαρακτηριστικό που πρέπει να γνωρίζουμε για κάθε μία από τις τρεις κρητικές πόλεις;

Από την Κνωσό θα ξεχώριζα το διαχρονικό ιερό της ίδιας της πόλης (όχι του ανακτόρου), με την συνέχεια της λατρείας από τα μινωικά έως τα ρωμαϊκά χρόνια. Από την Ελεύθερνα, την νεκρόπολη της Ορθής Πέτρας, τις καύσεις των νεκρών πολεμιστών και το τελετουργικό ταφικό τυπικό, που επαληθεύει τους στίχους της 23ης Ραψωδίας της Ιλιάδας, ουσιαστικά δηλαδή την αλήθεια του Ομήρου. Και φυσικά τα άλλα ομηρικά θέματα για την ομηρική δίαιτα ή για τον κόσμο των ιερειών-πριγκιπισσών. Από την Άπτερα, το δυνατό και καλοδιατηρημένο της τείχος και το θέατρό της, από τα σπάνια σε ολόκληρη την Κρήτη, μαζί με τα ύστερα ταφικά μνημεία της.

Τι ήταν πιο δύσκολο στο στήσιμο της έκθεσης;

Η εύρεση των αντικειμένων στις αρχαιολογικές εφορίες της Κρήτης ή η μεταφορά τους; Φυσικά το πιο δύσκολο κομμάτι της έκθεσης είναι η σύλληψη της ιδέας και η υλοποίησή της. Να βρεις δηλαδή τα αντιπροσωπευτικά έργα που την τεκμηριώνουν μέσα από τις χιλιάδες των ευρημάτων στις αποθήκες των μουσείων. Η μεταφορά, έχει αποδειχθεί ότι έχει ικανούς ανθρώπους για να την πραγματοποιήσουν. Χρειάζεται όμως, πολλή προσοχή στη συσκευασία και την αποσυσκευασία.

Πώς έγινε η επιλογή των εκθεμάτων; Τι παίζει μεγαλύτερο ρόλο: η όψη του αντικειμένου, αν είναι ωραίο ή άσχημο ή το πόσο σημαντικό είναι, το πόσο βοηθά να έχουμε μια συνολική εικόνα των πόλεων;

Σε μια έκθεση που επιθυμεί να «μιλήσει» στο κοινό, να το συγκινήσει, να έχει, τέλος πάντων, μια μέθεξη, και το μικρό και το μεγάλο και το εύμορφο και το άσχημο και το ευτελές και το πολυτελές, είναι στοιχεία που συνθέτουν τη συνολική εικόνα μιας πόλης, τις ζωές και τις δράσεις των ανθρώπων της. Κάθε ένα από τα ποικίλα αντικείμενα διηγείται τη δική του ιστορία και όλα μαζί συνθέτουν τον πολιτισμό των διαφόρων εποχών.

Αυτό που δεν έχω καταλάβει είναι γιατί μας έλκουν τόσο πολύ τα εργαλεία, τα "κουζινικά" και τα υπόλοιπα αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν στην καθημερινότητά τους;

Μα τα εργαλεία είναι η αρχή του παντός. Με αυτά κατασκευάζονται τα όπλα, τα έργα τέχνης, τα θρησκευτικά αντικείμενα, τα κοσμήματα. Επομένως, συνειρμικά ο νους σε πηγαίνει στην αρχή της κατασκευής τους που είναι οι ύλες και τα εργαλεία. Όσο για τα «κουζινικά», όπως και τα ονομάσατε, φανερώνουν τέτοια ποιότητα που δεν έχουν να ζηλέψουν σε τίποτα την προηγμένη τεχνολογία μας, ιδιαίτερα στην αισθητική ή την οικολογική παράμετρο. Πήλινα, τα περισσότερα, και να σπάσουν και να καταστραφούν γίνονται χώμα από το οποίο και προήλθαν, δεν είναι πλαστικά ή άλλα δυσκολοδιάλυτα υλικά που καταστρέφουν το περιβάλλον. Όσο για την αισθητική τους, τι να θαυμάσει κανείς, τη λεπτή επεξεργασία, τη φίνα γραμμή συνδυασμένη με τη λειτουργικότητα, κλπ.

Τι καταλαβαίνουμε για τον τρόπο ζωή τους; Υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που τα συναντάμε ακόμα και σήμερα;

Πάρα πολλά στοιχεία, και δεν εννοώ μόνον αισθητικά ή διακοσμητικά, των πολύτιμων κοσμημάτων λόγου χάριν, αλλά χρηστικά, καθημερινά, λειτουργικά. Κοιτάξτε την πήλινη κυψέλη ή τις σφήνες που έφρασσαν τους υποδαπέδιους ή εντοίχιους αεραγωγούς για να θερμαίνονται τα λουτρά ή οι πολυτελείς κατοικίες, καλύτερα και πιο υγιεινά κι από τα δικά μας καλοριφέρ ή κλιματιστικά, για να μιλήσω μόνο για καθημερινά πράγματα.

Αν συναντιόταν ένας κάτοικος της Κνωσού (π. Χ.) και ένας σημερινός από το Ηράκλειο της Κρήτης, πώς θα ήταν η συζήτησή τους;

Εξαρτάται για ποια εποχή μιλάμε. Αν ήταν Μινωίτης που έγραφε και μιλούσε «μυκηναϊκά ελληνικά» θα έλεγε την Κνωσό, Κο-νο-σο, αν ήταν της αρχαϊκής ή κλασικής περιόδου θα έλεγε Κνωσό, όπως και σήμερα. Την Ελεύθερνα, Ελεύθερνα, ίσως με λίγο πιο βαριά προφορά, την Άπτερα, Άπτερα ή έστω Απτέρα. Ξέρετε, το μεγαλύτερο μνημείο που έχουμε παραμελήσει (ενώ φροντίζουμε πολύ καλά τις αρχαιότητες σε όλες τις περιόδους) είναι η γλώσσα μας, το στοιχείο που μας προσδιορίζει και μας συνέχει.

πληροφορίες για την έκθεση: «Κρήτη. Αναδυόμενες πόλεις:
Άπτερα — Ελεύθερνα — Κνωσός.
Τρεις αρχαίες πόλεις ζωντανεύουν»
Διάρκεια: Έως 30 Απριλίου 2019
Ώρες λειτουργίας: Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο: 10.00-17.00, Πέμπτη:

10.00-20.00, Κυριακή: 11.00-17.00, Τρίτη: Κλειστό.
Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης
Νεοφύτου Δούκα 4
106 74, Αθήνα
Τηλ.: (+30) 210 7228321-3
W: www.cycladic.gr